

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Společenský život horníků na Kladensku

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0950
Kódování materiálu	VY_32_INOVACE_dej2_uhl06
Označení materiálu	uhl06_zivot.pdf
Název školy	Gymnázium Kladno
Autor	PaeDdr. Zuzana Vlčková
Anotace	Materiál seznámí žáka se společenským životem horníků na Kladensku v 19. století a v první polovině 20. století.
Předmět	Dějepis, estetická výchova výtvarná, hudební
Tematická oblast	Těžba uhlí na Kladensku
Téma	Společenský život horníků na Kladensku
Očekávané výstupy	Žák umí vysvětlit, jak trávili horníci a jejich rodiny na Kladensku volný čas a umí porovnat trávení volného času v tehdejší a současné době.
Klíčová slova	Posvícení, pouť, masopust, máj, Velikonoce, Vánoce
Druh učebního materiálu	Dokument pro samostatnou práci žáků
Ročník	6 - 9
Cílová skupina	Nižší stupeň osmiletého gymnázia, druhý stupeň základní školy
Ověřeno	09.06.2014, O4
Pokud není uvedeno jinak, uvedený materiál je z vlastních zdrojů autora	
Literatura:	
[1] KOLEKTIV AUTORŮ. <i>DOBÝVÁNÍ UHLÍ NA KLADENSKU: (historie kladensko-slánsko-rakovnické pánve)</i> . Ostrava: OKD, a.s., Ostrava, 2006.	
[2] SKALNÍKOVÁ, Olga. <i>Kladensko: Život a kultura lidu v průmyslové oblasti</i> . Praha: ČSAV, 1959.	

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Společenský život horníků na Kladensku

Společenský život horníků se zprvu velmi nelišil od života venkovského obyvatelstva.

Hlavními svátečními dny byly pro celou komunitu „**posvícení**“ a „**pouť**“.

Posvícení se historicky vztahovalo k posvěcení kostela příslušného k obci a pouť se konala ve dni svátku příslušného svatého, jemuž byl kostel zasvěcen.

Před oběma svátky se uklízelo a svátky byly spojeny s bohatými hostinami, na které se zvali příbuzní z okolí.

O posvícení se konala nedělní taneční zábava, která často trvala do pozdních hodin a pokračovala tzv. „pěknou hodinkou“ na druhý den, která obvykle začínala po poledni a také trvala dlouho do noci. V některých obcích se ještě konala v úterý „sousedská“, v jiných obcích se konala až následující neděli.

Poutě byly na Kladensku slavné - pouť ke sv. Jiří v Libušíně, svatoannenská pouť ve Smečně, pouť u sv. Jana v Dubí, ale také pouť na Budeč na den sv. Václava. Lidé se vypravili na místo, které bylo spojeno se svátkem příslušného světce, kde mohli rozjímat i se bavit.

Poutě byla místa, kde se shromažďovali také lidé, kteří chtěli příchodí bavit a kteří prodávali různé dárky – např. svaté obrázky, prstýnky, výrobky z perníku i ze dřeva. Tyto drobné dárky kupovali návštěvníci poutí pro své blízké a milé.

Důležitým svátkem byl masopust, vycházející také z křesťanské tradice a také z původní tradice venkovské.

Na masopustní úterý obcházel obce průvod maškar a večer se konala taneční zábava.

Velikonoce byly významným svátkem církevním i rodinným.

Na „Smrtnou neděli“ nosily průvody dětí figurínu (většinou ze slámy) a házely do vody.

Na „Květnou neděli“ se při mši světily kočičky (větvíčky jívy), které měly mít léčivou sílu.

Na „Zelený čtvrtek“ přestaly zvonit zvony a až do vzkříšení na „Bílou sobotu“ chodily obcemi průvody chlapců, kteří zvukem řehtaček a klapaček nahrazovali zvonění.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Na „Velký pátek“ se lidé chodili umývat k potoku nebo jinému zdroji vody, aby byli zdraví.

Obyvatelé obcí se scházeli v kostelích podle své farnosti.

Velikonoční pondělí již bylo svátkem veselým. Chlapci se spletenými pruty chodili na hodovačku. Děvčata i v chudých domácnostech si pro ně připravovala barevná vajíčka. Vajíčka se barvila v cibulových slupkách, v mladém osení nebo ve šmolce (modrá barva, která se přidávala po praní do máchací lázně k bělení prádla). Teprve později se kupovaly barevné otisky.

Hodovat chodily i malé děti, které dostávaly zejména v selských domácnostech v okolí Kladna vajíčko, kousek pečiva nebo i penízek.

Máje byly původně zábavou selských obcí, ale tradice přešla i do hornického prostředí Kladenska.

V hornických koloniích se obvykle „máj“ (strom – břízka nebo jehličnan, který se oloupal, aby zbyly jen vrchní zelené větvičky, které se ozdobily barevnými pentličkami) stavěla před domy horníků, ale také před horním ředitelstvím.

Máje se obvykle slavily první květnovou nedělí, ale „máj“ musela být postavena v sobotu navečer či v noci. V neděli obcházel průvod chlapců děvčata, zatančili si a večer pak někde „máj“ poráželi a konala se taneční zábava.

Další svátky byly spíše rodinné a poměrně skromné. Na Mikuláše dostávaly děti ovoce a spíše výjimečně cukroví.

O Vánocích byly stromky či větvičky zdobeny papírovými ozdobami, ovocem a ořechy. Drobné dárky dostávaly jen děti.

Na Štědrý den se dodržoval půst, aby večer bylo možné vidět „zlaté prasátko“. Někde se vařila krupicová kaše nebo se pekly „piskorky“ (nasucho pečené vdolky spařené horkým mlékem posypané skořicí nebo perníkem).

Štědrovečerním jídlem byla obvykle hrachová polévka, „kuba“ (jídlo z krupek a sušených hub, ochucené česnekem a majoránkou) nebo i králík připravený na černo (hlavně v rodinách, které mohly chovat domácí zvířectvo). Ale mohl to být i jen vařený ochucený hrách v chudších domácnostech. Pekl se jablečný závin a vánočka. Vánočka se pekla obvykle až na Štědrý den a každý člen rodiny měl svoji, se kterou si sám hospodařil po dobu vánočních svátků.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Drobné vánoční pečivo se většinou v hornických domácnostech nepeklo.

Sváteční jídlo se ale připravovalo i na Boží hod vánoční – bývala to hovězí polévka, pečené maso nebo i drůbež (zejména v rodinách, které mohly chovat domácí zvířectvo).

O svátku sv. Štěpána a Tří králů chodily děti koledovat.

Úkoly:

- 1) Srovnej svátky, které se dnes slaví obvykle na Kladensku.
- 2) Znáš místa kladenských poutí?
- 3) Znáš nějaké tradice, které se zachovaly z minulosti do dnešní doby?